

Prevenција karijesa - rezultat interdisciplinarne suradnje

Caries Prevention - Results of Interdisciplinary Cooperation

Sažetak

Da bismo postigli naš cilj zdrava djeteta potrebno je udružiti znanja više specijalista. Samo se zajedničkim radom mogu izbjeći pogreške i poboljšati kakvoća zdravlja. Zbog najuže povezanosti orofacijalnog sustava i cijelog organizma sve promjene u orofacijalnom sustavu djeluju na organizam u cjelosti, i obratno - sve promjene u cijelom organizmu imaju utjecaja na orofacijalni sustav.

Zdravlje usta i zuba, kao sastavni dio općega zdravlja, uvjet je i odraz općega zdravstvenog stanja.

Ne kaže naš narod uzalud da su usta i zubi zrcalo zdravlja, a narodni pjesnik, pjevajući o idealnoj ljepoti, kaže: "zubi su joj dva niska bisera".

Skrb za zdravlje djeteta, budućeg aktivnog i korisnoga člana naše zajednice, nije i ne smije biti skrb samo jednoga profila stručnjaka, bez obzira na to kako i koliko bio stručan (1).

Današnja medicinska znanost izraz je dinamičnog razvoja znanosti uopće te dinamičnog vremena u kojemu živimo. Naime, nove se spoznaje i metode gotovo danomice razvijaju i usavršavaju pa je i kakvoća i količina informacija iz pojedinoga područja svakim danom sve veća. Zbog tako povećanoga broja spoznaja i iskustava, koji rezultiraju i većom količinom znanja, nije moguće da jedan stručnjak zna sve pa se zato neminovno razvija interdisciplinarna suradnja i mnogobrojne supspecijalističke grane (2).

Zbog toga je, da bismo postigli naš cilj ZDRAVA DJETETA potrebno, bolje reći prijeko potreb-

Zdravko Rajić

Zavod za dječju i preventivnu stomatologiju,
Stomatološkog fakulteta u
Zagrebu

Acta Stomatol Croat
1996; 119—121

STRUČNI RAD

Primljeno: 19. srpnja 1996.
Received: July, 19, 1996.

no udružiti znanja više specijalista i svih onih koji utječu da se stekne i čuva zdravlje (3).

Samo se zajedničkim radom mogu izbjeći pogreške i poboljšati kakvoća zdravlja, odnosno učiniti najviše za zdravlje djece koja su nam povjerena.

Zbog najuže povezanosti orofacijalnog sustava i cijelog organizma sve promjene u orofacijalnom sustavu djeluju na organizam u cjelosti, i obratno - sve promjene u cijelom organizmu imaju utjecaja na orofacijalni sustav (4).

Zbog toga skrb za djetetovo zdravlje mora biti timska, a stomatolog je dio toga tima.

U dječjem organizmu događa se aktivan biodinamički proces i predstavlja biološko jedinstvo.

Budući da su svi organski sustavi povezani, usta su zapravo ZRCALO ZDRAVLJA:

Zdravi zubi, kao dio zdrave usne šupljine, imaju višestruku važnost. Oni su važni za žvakanje, za govor (fonacija) i za izgled.

Osim toga daju podražaj za rast i razvoj čeljusti, odnosno za skladan razvoj orofacijalnog sustava, te imaju utjecaja na djetetov duševni razvoj kao ličnosti (5).

S obzirom na mjesto nastanka patoloških promjena i na pojavu subjektivnih simptoma koje oni izazivaju, oralne bolesti međusobno se razlikuju na one koje:

a) počinju i završavaju u usnoj šupljini (lokalizirane bolesti);

b) počinje u ustima, a daju znakove i simptome i u drugim dijelovima organizma (sekundarna manifestacija oralnih bolesti);

c) počinju u drugim dijelovima organizma, a daju znakove i simptome u usnoj šupljini (oralne manifestacije sistemskih bolesti).

Svakako da je zubni karijes, kao najraširenija bolest čovječanstva, s obzirom na svoju raširenost i na posljedice koje od njega nastaju, iznimno težak socijalno medicinski problem (6).

Karijes zuba dobio je takav naziv zbog lokacije na zubu u početnoj fazi, no daljnim razvojem on prestaje biti karijes zuba i postaje karijes cijelog organizma.

Zbog svega toga PREVENCIJA BOLESTI jedini je pravi način da se sačuva zdravlje i takva je i općenito prihvaćena.

Svako smanjenje nastanka bolesti ima prednost pred cijenom koja je za to plaćena (7).

Medicinska je znanost također okrenuta preventivi, te se kaže da je "CILJ MEDICINE LIJEČITI - IDEAL SPRIJEČITI" bolest.

Preventiva u dječjoj stomatologiji ne smije biti odijeljena od cjelokupne skrbi o djetetu, i ona danas postaje sve važnija, što je i prirodno, jer je najučinkovitije djelovanje na organizam u razvoju.

Preventivom se nastoji ne samo spriječiti najrašireniju bolest današnjice - zubni karijes, nego i osigurati pravilan rast i razvoj čeljusti, spriječiti bolesti potpornoga tkiva zuba i svih bolesti koje mogu nastati u usnoj šupljini (8,9).

Našom preventivom na tri načina:

1. smanjujemo količine rafiniranih ugljikohidrata u hrani osobito lako probavljivih (treba ukloniti i čimbenike koji pomažu da se na površini zuba zadržavaju ugljikohidrati);

2. uklanjamo zubni plak i sprječavamo njegov nastanak borbom protiv onih mikroorganizama koji ga izazivaju;

3. provodimo mjere kojima je cilj povećati otpornost zuba na kariogene utjecaje.

Rijetka su područja medicine u kojima se možemo približiti idealu znanosti, a jedno od njih upravo čuvanje oralnoga zdravlja u djece. I baš u tome dolazi do izražaja interdisciplinirani pristup.

Polazeći od tih pretpostavki, izradili smo program i koncepciju KOMPLEKSNE PREVENTIVE KARIJESA (10).

Po tome pristupu preventiva počinje još u doba trudnoće, jer dijete u času rođenja ne živi tek prvi dan nego devet mjeseci.

Zato skrb za zdravlje cijeloga organizma, kao i pojedinih njegovih dijelova, treba započeti od samoga početka. Nije nam svejedno kakva će se ljudska jedinka začeti i roditi. Zbog toga bi ginekološka ordinacija s genetskim savjetovaništem trebala biti početak organizirane skrbi o zdravlju.

Uzmemo li u obzir medicinske, psihološke, etičke i ekonomske razloge zbog kojih treba čuvati svakoga pojedinca, svaku obitelj i cijelu zajednicu jasno je da je prijeko potrebno ustrojiti genetičko savjetovanište. U njemu bi i stomatolog imao važnu ulogu (11).

Po našem preventivnom programu trudnicu savjetujemo što ona treba činiti za zdravlje svojih zuba i za zdravlje djetetovih (12).

Taj se dio preventive provodi u dispanzeru za trudnice, a u njemu osim stomatologa svakako sudjeluje i ginekolog, te medicinska sestra.

Preventiva se nastavlja preko patronažne sestre i dispanzera za zdravu djecu, koji se brinu o djetetovu zdravlju.

Majka se savjetuje što treba činiti za zdravlje zuba svojega djeteta, kada i kako ih prati, kako uzimati preparate fluorate. Zato nije nimalo nevažno kada se prvi put javiti stomatologu. Nakon toga preventiva se nastavlja u vrtićima. U njima moraju steći osnovne higijenske navike, a to je upravo navika pranja zuba, što je ujedno i uvod u zdravstvenu samozaštitu.

Odlukom Svjetske zdravstvene organizacije u Alma Ati svim ljudima do godine 2.000 treba osigurati zdravlje, koje će oni, poučeni samozaštitnim mehanizmima, čuvati.

Djeca u vrtićima, osim što obvezatno svaki dan peru zube, jedanput na mjesec pod nadzorom medicinske sestre četkaju zube AMINFLUORID želeom. Osim toga djeca crtajući u posebne crtanke uče što je dobro a što loše za njihove zube.

Prije upisa u osnovnu školu djeca moraju na liječnički pregled. Sastavni dio toga pregleda jest i stomatološki pregled, tako da samo djeca sa zdravim ili izliječenim prvim trajnim kutnjacima mogu upisati prvi razred.

U osnovnoj školi u predmetu o upoznavanju svojega tijela oni uče o zubima. Uči ih se kako se pojedini zubi zovu, čemu služe, kako nastaje karijes, kako se liječi i, što je najvažnije, kako se može i mora spriječiti. Djeci te dobi dva se puta u godini premazuju zubi /ili četkaju/ AMINFLUORID otopinom ili želeom. Skrb o njima, osim pedagoških djelatni-

ka, vodi i dispanzer za školsku djecu, a koordinator svega je školski stomatolog. Svakome djetetu koje iz bilo kojih razloga posjećuje stomatološku ordinaciju zubi se po završetku zahvata premazuju AMINFLUORID OTOPINOM. Takvim načinom preventive uključili smo ginekologa, neonatologe, pedijatre, patronažne i medicinske sestre, liječnike školske medicine, nastavno i pedagoško osoblje u vrtićima i u školama, stomatologe roditelje i nosioce cijelog programa i koordinateure cjelokupne kompleksne preventivne DJEČJE STOMATOLOGIJE.

CARIES PREVENTION - RESULTS OF INTERDISCIPLINARY COOPERATION

Summary

Oral and dental health is important part and reflection of general health. Because of the interference between orofacial complex and whole organism all changes in orofacial complex can influence general health and vice versa. Child health care should be a team work and dentist is its important part.

Adresa za dopisivanje:
Address for correspondence:

Prof.dr.sc.Zdravko Rajić
Stomatološki fakultet
Gundulićeva 5,
10000 ZAGREB

Literatura

1. ŠTERN O, JELINEK E, RAJIĆ Z. Izbor metoda fluoridacije, Zbornik radova V. kongresa stomatologa Jugoslavije, Budva, 1972.
2. WIDD E. Essentials of the dental caries, Wright, Bristol 1981.
3. JONG A. Community dental health, Mosby comp. Toronto 1988.
4. KALLAY J, LAPTEK V, MAVER H, RAJIĆ Z, RUDAN P, ZERGOLLERN LJ. Multidisciplinarni pristup proučavanja rasta i razvoja, Kraniofacijalni rast monografija 1-13 1978.
5. RAJIĆ Z. Preventivna stomatologija u praćenju rasta i razvoja orofacijalne regije Kraniofacijalni rast 47-52 1978.
6. ŠTERN O, JELINEK E, RAJIĆ Z. Zagrebačka iskustva u zaštiti zubi od zubnog karijesa djece upotrebom fluora Zbornik radova 1. kongresa liječnika školske medicine Hrvatske, Trogir, 1972.
7. ŠTERN O, RAJIĆ Z, LULIĆ-DUKIĆ O. Prikaz rezultata preventive zubnog karijesa školske djece u Zagrebu u godinama od 1968. do 1973. Acta Stomatol Croat, 1972/73. (4): 201-9.
8. COLLINS W. Dental Higientist. London 1984.
9. COHEN B, THOMSON H. Dental care for the elderly. William Heineman Med. Book. London 1986.
10. RAJIĆ Z. Program mjera kompleksne preventive karijesa Acta Stomatol Croat. 1984:18(4):301-13.
11. ZERGOLLERN LJ, RAJIĆ Z, AMŠEL V. Timski rad kao neophodnost u medicini i stomatologiji. Acta Stomatol Croat. 1975;9:95-101.
12. VRANIĆ LJ, ŠKALKO D, RAJIĆ Z. Mjesto stomatološke ordinacije za trudnice u zaštiti zdravlja zubi djeteta Zbornik radova 1. svjetskog kongresa hrvatskih stomatologa Zagreb, studeni 3.-5. 1994.